

**Фонд оценочных средств для стартовой диагностики и
промежуточной аттестации обучающихся
по учебному предмету «Родной язык (чеченский)»
(типовой вариант)
(5 классы)**

Обязательная часть учебного плана.

Предметная область: Родной язык и родная литература

¹ Данный вариант фонда оценочных средств является типовым для учителя-предметника, ежегодно на основании приказа директора школы в ООП ООО вносятся изменения в форме дополнения.

Талламан белхаш 5 класс

Талламан диктант № 1 «Б1аьлланг б1араш»

Хьуьнхахула волавелча, мажделла охьаэгначу г1аш юккьехь карадо б1араш. Уьш, ц1ен бос болуш, дуьзна хуьлу. Диканиг бен б1аьлланга т1ера охьа ца дужу. Н1аьно талхийнарг т1ехь дуьсу.

Б1араш лахьош лелачу хенахь, хьуна хьалхара д1аоьккху цхьа экха. Иза тарсал ю. Цу жимачу экханан беснеш буьрка санна, юсаелла гахь, хаалахь, цуьнан бага б1арех юьзна юйла. Уьш цара, шайна 1аьнна кечам беш, д1адахка хьош ду шайн хари чу. Иштта адамашна а, дийнаташна а пайдехь ю б1аьлланг. Вай хьуьнан б1ар а олу цунах.

Т1едиллар: 1. Т1аьххьарлера предложени синтаксически къастае.

2. Т1аьххьара яьржина предложени, яьржаза предложене ерзае.

Талламан диктант № 2 «Лагерехь»

Беха ц1ула сара баьккхира к1анта. Иштта нийса сара гина бацара цунна.

Малх делкъал т1аьхьенга лестинера. Ц1аьххьана дагавелира Саша, вухаверза веза ша аьлла. Схьаихинчу новкъа ваха а г1ерташ, д1аволавелира иза. Амма билгало йолуш цхьа а х1ума ца хаалора. Тидам ца бинера. Эххар а кхийтира иза, схьавеанчу новкъа ша вухавоьдуш цахиларх. Болар сихдира цо. Х1инца х1умманах а самукъа ца долура, цхьа лаам бара дерриг са д1алаьцна-сихха кху хьуьнхара аравалар

Т1едиллар: 1. Шала элпашна буха сиз хьакха.

2. Билгалдаьккхинчу дашна фонетически къастам бе.

Талламан диктант № 3 «Мокха хьоза».

Каде хьийза б1аьста мокха хьоза. Иза кьардайна олхазар ду. Уьш даим вовшашца девне хуьлу. Кор диллина хилча, корах чу дог1ий а, раг1у к1елахь лаьттаху пхьег1аш чу хьожийа, шена амал бо оцу хьозано. Цо деш дерг доккха зен дац, цо бечу пайдане хьаьжча. Оцу кьардайначу хьозано цхьацца к1еда х1уманаш лахьош, шен бен бо. К1орнеш цо кхобу стоьмаш т1ехь хуьлуш долу зуламе н1аьний даош. Цундела 1алашдан деза и олхазар. Иза адамашца угар ч1ог1а гергарло долуш ду.

Т1едиллар: 1. Дешнийн х1оттам билгалбаккха: адамашца, гергарло

Талламан диктант № 4 «Б1аьсте».

И шийла 1а доькхуш, йовха а, екхна а еара х1ара б1аьсте. Шура санна к1айчу башлаьмнашна т1ехула яй-й д1ашершара нур догу мархаш. Церан дуткьий 1индаг1аш лаьмнийн басешкахула, вовшашна т1аьхьа а уьдуш, ловзуш т1ехдуйлура, сих-сиха аматашца хийцалуш. Х1аваь т1етт1а дохлуш дог1ура. 1аь а г1уьттуш, денлучу бай т1ера хьалаг1ертара заза-буц. Б1аьстено кхелина 1алам догц1ена делаькежара массарна а.

Школан бешара дитташ заадаьккхина хаза кечделлера, и керт а кьагош, амма шайн хазалла х1инца а ца хуучух тера, эсала лаьттара уьш.

Т1едиллар.

1.2-г1а легар чу дог1у ц1ердешнаш схъаязде.

V-XI классийн дешархойн диктантийн мах хадорехь хъехархоcho куьйгалла оьцу кху некъех:

1. Диктантехь орфографически а, пунктуационни а г1алаташ къаьст-къаьстина лору, оценка юкъара юьллу.

2. Диктантана «5» дуьллу, нагахь цхъа а орфографически г1алат дацахь я цхъаннал сов пунктуационни г1алат ца хилахь.

3. «4» дуьллу, кхааннал сов орфографически а, щиннал сов пунктуационни а г1алат ца хилахь (я шиь орфографически, кхоь пунктуационни г1алат хилахь).

4. «3» дуьллу, ялханнал сов орфографически а, пхеаннал сов пунктуационни а г1алат ца хилахь (я 5 орфографически, 5 пунктуационни г1алаташ хилахь).

5. «2» дуьллу, иттаннал сов орфографически а, пхеаннал сов пунктуационни а (я барх1аннал сов орфографически а, ворх1аннал сов пунктуационни а) г1алаташ ца хилахь.

Дешархочун балха т1ехь г1алат лара деза, орфографическиа, пунктуационни а, муьлхха а бакъо талхош, диктант язъяле оцу классехь я цул лахарчу классашкахь 1амийнчух иза хилахь. Нагахь санна талламан диктантехь 5 ша дина нисдарш хилахь (нийса цаяздинарг нийсачуьнца хийцина) оценка цхъана баллана лаг1йо, иштта оценка «5» ца дуьллу, диктантехь 3 я цул сов нисдарш хилча.

Оценка юьллуш, ца лоруш дуьту:

1. Программехь йоцу я 1амийна йоцу орфографически а, пунктуационни а бакъонаш талхош долу г1алаташ (масала, V классехь хандешан карарчу а, яханчу а хенийн чаккхенаш нийсаязъяр, спряженешкахь хандешнийн нийсаяздар, подлежащииий, сказуеминий юккъехь тире йиллар-цайиллар ца 1амадо. Уьш VIа, VII а, VIII а классийн программехь ю).

2. Тилкхаздаьлла г1алат (описка) лору, масала, *белхало* хила дезачохь *белхано* яздинехь, *1уьйре* хила дезачохь *1уьйле* яздинехь.

3. Нохчийн маттахь зевне мукъаза й (йот) яздар, масала: йоза хила дезачохь *еза* яздахь, йог1у (ег1у), юьртахь (йуьртахь), юьгу (йуьгу) яздахь.

4. Орам ларбеш а, ораман аьзнаш хийцалуш а терахьдешнаш яздар, масала: *исс - иссалг1а-уьссалг1а, итт - итталг1а - уьтталг1а*.

5. Къовсамечу мсттигашкахь чолхечу дешнийн нийсаяздар, масала: *пайдаэцар - пайда эцар, нийсаяздар нийса- яздар, г1одар - г1о дар*, и. д1. кх.

6. Дешнашкахь дифтонгаш язъяр: *къега- къиэга, терса- тиэrsa, оза-уоза, еха - йиэха*, и. д1. кх. а.

7. Щердешнийн къовсаме яздар: *стогалла- стагалла, моx – мохан-механ - махан, морха*, и. д1. кх. а.

Дешархоша далийтинчу г1алаташна юкъара даккхий а, кегий а г1алаташ къаasto деза.

Даккхий гIалаташ лору:

1. Хьалхенца Iамийна а, йозанехь алсам пайдаоьцуш а йолу орфографически, пунктуационни бакьонаш талхош долу гIалаташ:

2. Мукъазчу элпашна юккье яз деш долу къасторан хьабркаш, масала: *хIаллакьхилла, меттахьхьайра*.

3. Дешхьалхенца йолчу я чолхечу инфинитиван суффиксийн язъяр.

4. Хандешнех хиллачу тайп-тайпанчу къамелан дакъойн яздар (*оху -охуна я охана, тоьгу - тоьгуна я тоьгана*).

5. Хандешан ихначу хенан язъяр, масала: *бохура я бахара, моьттурса я моттара*.

6. Кху кенара цIердешнийн яздар: дечиган я дечган, эчиган я аьчган.

7. ЦIердешнийн а, билгалдешнийн а массо къобалйина тIеэцна йолу яцйинчу а, юьззинчу а форманийн язъяр, масала: *гIуллакх я гIулкх, гIиллакх я гIилкх*.

Дсшархочун балха тIехь цхьамогIа (кхоь я цул сов) цхьана бакьонна нислуш гIалаташ хилахь, диктантана оценка лакхаяккха мега, масала, дешан чаккхенга н яздарехь, доца шеконан элпаш (а, и, у,) яздарехь.

Комплексни талламан белхашкахь, диктантах а, тIедилларех а

(фонетически, лексически, орфографически, грамматически, пунктуационни) лаьттачу, ши оценка юьллу-хIора балхана шен-шен.

ТIедилларийн мах хадорехь куьйгалла оьцу кху некъех:

«5» дуьллу, массо а тIедиллар нийса кхочушдинехь;

«4» дуьллу, тIедилларийн $\frac{3}{4}$ дакъа нийса динехь;

«3» дуьллу, болх ах я цул сов нийса бинехь;

«2» дуьллу, болх эханал кIезиг бинехь.

Билгалдаккхар:

Орфографически а, пунктуационни а гIалаташ, тIедиллар кхочушдарехь дина долу, диктантан мах хадош лору.